

*Bart Grutters dobert op de Tienhovense Plassen in de gemeente Stichtse Vecht, met daarin de waterwaaijer. Voor het ecosysteem heeft deze soort vrij veel positieve eigenschappen. Met zijn explosieve groei geeft hij echter ook problemen voor de pleziervaart.*



# Beheer op basis van eigenschappen van de waterplant in plaats van herkomst

Onderzoeker Bart Grutters: exoten zijn niet alleen maar slecht

Iedere beheerder is bekend met exotische woekeraars als de Japanse duizendknoop. Toch zijn het juist de invasieve waterplanten die de afgelopen decennia de grootste groei vertoonden, zo liet het CBS dit jaar weten. Hoewel deze voor flinke problemen kunnen zorgen, is weghalen niet overal de beste oplossing. Want soms zijn exoten ook nuttig, stelt Bart Grutters.

Auteur: Kelly Kuenen Foto: NIOO-KNAW



5 min. leestijd

## ACHTERGROND

De jonge ecooloog promoveerde in april aan het Nederlandse Instituut voor Ecologie op het nut van exotische planten. Zijn conclusie: gekeken naar hun functie voor de natuur, verschillen waterplanten gemiddeld genomen niet van inheemse planten. Sterker nog: in sommige gevallen bieden ze een meerwaarde. Het beheer moet daarom niet gebaseerd zijn op de herkomst, maar op de eigenschappen van een plant. Dat blijkt namelijk een goede voorspeller om in te schatten of de planten voor problemen kunnen zorgen.

Samen met collega's vergeleek Grutters zeven belangrijke functies in zowel inheemse als uitheemse waterplanten. Daarbij kan men denken aan de mate waarin planten voedsel en structuur (beschutting) bieden voor fauna en aan hun invloed op de waterkwaliteit en klimaatverandering. Grutters: 'Als planten beschutting bieden, komt dat de biodiversiteit ten goede. Daarnaast kunnen planten in meer of mindere mate *perifyton* bij zich dragen (aan de plant groeiende algen, red.). Voor de plant zelf zijn deze organismen nadelig, maar voor het ecosysteem juist nuttig, omdat ze veel voedsel bieden. Wat betreft de invloed van planten op klimaatverandering, kan gedacht worden aan de mate waarin aquatische systemen broeikasgassen uitstoten, in het bijzonder methaan.'

beruchte en in het oog springende soorten in deze categorie. Hij heeft de neiging het water af te sluiten, waardoor licht en zuurstof verdwijnen. Daar staat tegenover dat sommige inheemse soorten, zoals eendenkroos, hetzelfde effect hebben.' Ondergedoken waterplanten (planten die hun groeiplaats onder water hebben) doen het over het algemeen beter dan drijvende soorten. Maar het nut of onnut van een plant hangt daarnaast ook nog samen met de locatie waar deze zich bevindt. Als voorbeeld noemt Grutters *Cabomba aquatica*,

ofwel de waterwaai. 'Voor het ecosysteem heeft deze soort vrij veel positieve eigenschappen. Maar in de Loosdrechtse Plassen, bijvoorbeeld, groeit hij zo goed dat hij problemen geeft voor de pleziervaart. De vraag is dan wat het zwaarst weegt: de functies van een plant of het belang van de mens.'

### Voeding

Grutters stelt dat het in sommige gevallen nuttig kan zijn een ecosysteemanalyse te laten uitvoeren en het beheer af te stemmen op een langetermijn-



## 'Het is lastig om een soort weg te zetten als óf slecht, óf goed'

Grutters en collega's kwamen tot de conclusie dat zowel uitheemse als inheemse planten in meer of mindere mate goede en slechte eigenschappen hebben. Het is lastig om een soort weg te zetten als óf slecht, óf goed. Grutters: 'Drijvende waterplanten brengen over het algemeen wat meer problemen met zich mee. Dat komt doordat ze wateren snel laten dichtgroeien. De grote waternael (*Hydrocotyle ranunculoides*) is een van de meest



Foto: Cees Mooij



### EUROPESE UNIELIJST

Om verdere verspreiding en introductie van invasieve waterplanten tegen te gaan, hebben het ministerie van Economische zaken en de Unie van Waterschappen in 2010 samen met handelaren en kwekers van waterplanten een convenant getekend. Inmiddels is ook een Europees Unielijsjt van kracht geworden, met daarop een tiental planten waarvan bezit, handel, kweek en transport verboden zijn. Voor waterplanten zijn dat de grote waternavel (*Hydrocotyle ranunculoides*), parelvederkruid (*Myriophyllum aquaticum*), kleine waterteunisbloem (*Ludwigia peploides*), waterteunisbloem (*Ludwigia grandiflora*), verspreidbladige waterpest (*Lagarosiphon major*), waterhyacint (*Eichhornia crassipes*) en waterwaaier (*Cabomba caroliniana*). Volgens het CBS zouden waterschappen vooral problemen hebben met waterplanten als de grote waternavel, parelvederkruid en watercrassula. De grote waternavel komt inmiddels ongeveer 150 keer zo vaak voor als in 1990, parelvederkruid 12 keer zo vaak.

## 'De vraag is dan wat het zwaarst weegt: de functies van een plant of het belang van de mens'

doel. 'Op veel plekken worden problemen veroorzaakt doordat er veel voedingsstoffen in de bodem aanwezig zijn, waardoor planten er goed gedijen. Als je deze planten verwijdert, kan het zijn dat er al snel iets nieuws voor terugkomt. De watercrassula (*Crassula helmsii*), bijvoorbeeld, woekert in wateren op voormalige landbouwgrond, omdat daar veel voeding in de bodem zit. In vennen is hij gewoon een van de vele soorten.'

Uitheimse soorten kunnen helpen om de ecologische waarde van verstoorde ecosystemen te verhogen in plaats van te verlagen. Door wateren helemaal leeg te halen, kun je bovendien een gebied creëren waar snelle groeiers juist de overhand krij-

gen. Ondergedoken exotische waterplanten zoals waterpest kunnen nog net groeien op bepaalde extreem voedselrijke plekken, waar inheemse waterplanten dat niet (meer) kunnen. Dat voorkomt dat het water verandert in een 'groene soep' zonder waterplanten en -dieren.

Door het overschot aan meststoffen in het water en de waterbodem te verminderen, kan men zorgen dat inheemse soorten op termijn terugkeren. Deze langetermijnaanpak geeft in de praktijk wel de nodige uitdagingen. Het voedingsgehalte is afhankelijk van externe factoren, zoals geloosd rioolwater of de aanwezigheid van veel stikstof in het water in agrarische gebieden, en van interne factoren die de groei van waterplanten beïnvloeden, zoals een voedingsrijke bodem. Wil je dat aanpakken, dan moet het slib afgegraven worden tot het niveau waarop minder voedingsstoffen aanwezig zijn, zodat een armere bodem ontstaat. 'De kosten hiervoor zijn echter vrij hoog. Vaak komt het verwijderen van slib neer op baggeren. Aan de andere kant is het jaarlijks verwijderen van planten ook niet goedkoop', vertelt Grutters. Deze aanpak is vooral effectief en interessant in gebieden waar de externe belasting laag is. Als de externe belasting hoog is, is de aanpak minder duurzaam, omdat het voedingsgehalte door andere factoren weer zal stijgen.

Oplossingen om problemen direct aan te pakken, zijn maaien, de inzet van een harkploegboot of



**‘Als planten al heel breed verspreid zijn, zijn de kosten voor het geheel verwijderen hoog en kun je je afvragen of je deze investering wilt doen’**

ook aan wal groeit, is het niet afdoende om alleen de delen in het water weg te halen.

### Beleid

Het beheer van waterplanten is dan ook vooral maatwerk, stelt Grutters. Daarmee wordt een cruciaal punt aangestipt, want hoe weet je als beheerder welke plant voor problemen kan zorgen, zodat je een afgewogen keuze kunt maken? ‘Dat is een punt waarover we veel discussie hebben gehad’, vertelt Grutters, verwijzend naar het symposium over exotische waterplanten dat in december werd georganiseerd door Bureau Waardenburg en het Nederlands Instituut voor Ecologie. ‘Ik denk dat je een onderscheid moet maken tussen planten die al gevestigd zijn en planten die nog maar her en der voorkomen. Bij deze laatste loont het om ze weg te halen. Als planten al heel breed verspreid zijn, zijn de kosten voor het geheel verwijderen ervan hoog en kun je je afvragen of je deze investering wilt doen.’

‘Soms is het beter om exoten te hebben dan helemaal niets’, besluit de onderzoeker. ‘Als beheerder kun je je dan ook afvragen: als ik iets weghaal, wat is dan het alternatief?’



het toepassen van een hydroventuri, een methode waarbij de wortels losgewoeld worden en planten met wortel en al verwijderd worden. Volgens Grutters zijn met name de laatste twee methoden relatief duur en daardoor minder geschikt voor grotere wateren. Een andere factor om rekening mee te houden, is de manier waarop planten ver-

spread worden. Dit gebeurt door wateren die met elkaar in verbinding staan, maar bijvoorbeeld ook door watervogels. Net als woekeraars op het land geldt bij het maaien van waterplanten dat je er alert op moet zijn dat plantenresten niet verspreid worden en zich elders vestigen. En bij een soort als de waternavel, die zich in het water bevindt maar



Be social

Scan of ga naar:

[www.Stad+Groen.nl/artikel.asp?id=41-6665](http://www.Stad+Groen.nl/artikel.asp?id=41-6665)